ئەخمەت تۇردىيوف

جەڭگاھ خاتىرىلىرى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

15
1251
22

ئەخمەت تۇردىيوپ

جەڭگاھ خاتىرىلىرى

(ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا دائىر ئەسلىمىلەر)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

战地记事:维吾尔语/艾合买提·吐尔迪耶夫著.
乌鲁木齐:新疆人民出版社,2000.11
ISBN 7-228-06112-8

Ⅰ.战… Ⅱ.艾…Ⅲ.革命回忆录-作品集-中国-
维吾尔语(中国少数民族语言)Ⅳ.I251
中国版本图书馆CIP数据核字(2000)第71801号

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码 830001)
新疆新华书店发行
新疆奎屯晨光印刷厂印刷
850×1168毫米 32开本 8.625印张 1插页
2000年11月第1版 2000年11月第1次印刷
印数:1—3000

ISBN7-228-06112-8/I·2240 定价:13.00元

جەڭگاھ خاتىرىلىرى

ئاپتورى: ئەخمەت تۇردىيوف

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ كۈيتۇن چېنگۇاڭ باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1168 × 850مم، 1/32 ، باسما تاۋىقى: 8.625
قىستۇرما ۋارىقى: 1
2000 ـ يىل 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2000 ـ يىل 11 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 3000 — 1

ISBN7－228－06112－8/I. 2240
باھاسى: 13.00 يۈەن

نەشرىياتتىن

ئەخمەت تۇردىيوف 1925 ـ يىلى 12 ـ ئايدا، ئىلى ۋىلايىتىنىڭ توققۇز تارا ناھىيىسىدە كەمبەغەل دېھقان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 1934 ـ يىلى 9 ـ ئايدا توققۇز تارادىكى «چولپان» مەكتىپىگە ئوقۇشقا كىرىپ، 1940 ـ يىلى تولۇقسىز ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگەن. 1941 ـ يىلدىن 1942 ـ يىلغىچە ئىلى گىمنازىيىسىدە ئوقۇغان. كېيىن ئائىلىسىنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى يار بەرمەي، ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرالمىغان.

ئەخمەت تۇردىيوف ـ 1944 ـ يىلى 9 ـ ئايدا نىلقىدا قوزغالغان گومىنداڭ مۇستەبىت ھاكىمىيىتىگە قارشى مىللىي ئىنقىلابىي ئارمىيە تەركىبىگە توققۇز تارا ناھىيىسىدىن پارتىزان بولۇپ قاتنىشىپ، توققۇزتارا، قارا بۇرا، سۈيدۈڭ، كۈرە قاتارلىق جايلاردا پارتىزانلىق ئۇرۇشىغا قاتناشقان. 1945 ـ يىلى 4 ـ ئايدا كۈرەدە مۇنتىزىم ئارمىيە تەركىبىگە ئۆتۈپ چەپپەيزە، شىخۇ، يەنسخەي قاتارلىق ئوتتۇرا يۆنىلىش فرونت ئۇرۇشلىرىغا ھەم 1950 ـ يىلى ئۆلكە ئازاد بولغاندىن كېيىن قۇمۇل، باركۆل، ئاراتۈرۈك قاتارلىق ئورۇنلاردا ئوسمان، يولۋاس باندىتلىرىنى تازىلاش جەڭلىرىگە قاتناشقان.

ئەخمەت تۇردىيوف ئىلگىرى ـ ئاخىر بولۇپ ھەربىي قىسىمدا ۋوزۋود كوماندىرى، روتىنىڭ سىياسىي رەھبىرى، روتا كوماندىرى، ئوبلاستلىق خەلق قۇراللىق چوڭ ئەترىتىنىڭ كوماندىرى (دادۈيجاڭ) قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتىگەن. كاپىتانلىق ھەربىي ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن.

ئەخمەت تۇردىيوف 1945 ـ يىلى 147 ـ نومۇرلۇق ھەم

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

1948 ـ يىلى 1296 ـ نومۇرلۇق شەرەپ گۇۋاھنامىسى ئارقىلىق
«باھادىرلىق» مىدالى بىلەن مۇكاپاتلانغان. ئۆلكە ئازاد بولغاندىن
كېيىن، 1954 ـ يىلى شىنجاڭدىكى خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى-
نىڭ ھەربىي بۆلۇمى تەرىپىدىن 407 ـ نومۇرلۇق شەرەپ گۇۋاھ-
نامىسى ئارقىلىق «ئازادلىق» مىدالى بىلەن مۇكاپاتلانغان، ئۇ
1943 ـ 1944 ـ يىلىغىچە گومىنداڭنىڭ مۇستەبىت ھۆكۈم-
رانلىقىغا قارشى تۇرغانلىقتىن، توققۇزتارا ناھىيىسىدە گومىن-
داڭ تۈرمىسىگە سولانغان.

دۆلىتىمىز قۇرۇلغاندىن كېيىنكى بىر قانچە قېتىملىق سى-
ياسىي ھەرىكەت جەريانىدا «سول» چىل لۇشيەنىنىڭ زىيانكەشلى-
كىگە ئۇچرىغان ، كېيىن تەلتۆكۈس ئاقلانغان.

ئەخمەت تۇردىيوف ـ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدىن باشلا-
لاپلا ئەدەبىياتقا قىزىقاتتى. ئۇ كلاسسىك ئەدەبىيات نەمۇنىلىرى-
دىن ئەلشىر نەۋائى، نۆۋبىتى، موللا بىلال، نىزارى، سادىر
پالۋان، سېيىت نوچى قاتارلىق ئەسەرلەرنى ۋە ئابدۇخالىق ئۇي-
غۇر، لۇتپۇللا مۇتەللىپ، لۇشۈن، گوركىي، ماياكوۋىسكىي،
تولستوي، ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر، زوردۇن سابىر، تېيىپجان ئېلى-
يوف، ... قاتارلىقلارنىڭ ئەسەرلىرىنى ئىشتىياق بىلەن ئوقۇغان-
دىن سىرت، يەنە ماۋىرجان مامۇشنىڭ «ئارپالىس»، «بۇ ۋەقە
رونا ئەتراپىدا بولغان» دېگەن ئەسەرلىرىنىمۇ قېتىرقىنىپ ئوقۇپ
ئىلھام ئالغان.

ئۇ 1950 ـ يىللاردا ئەخمەتجان قاسىمنى ئەسلەپ «قاتلاملار
ئارا كۈرەش بولغاندا»، «باغدىكى ياۋايى چۆپلەرنى يۇلغاندا» ۋە
«ئوتلۇق كۈرەش» قاتارلىق ماقالىلەرنى يېزىپ، شىنجاڭ گېزى-
تىدە ئېلان قىلدۇرغان.

ئەخمەت تۇردىيوفنىڭ «ئوغلۇمغا نەسىھەت»، «سەپەر تەسى-
راتلىرى»، «ۋەتەن»، «يەنە روناق تاپ»، «يېڭى يىل ناخشى-
سى»، «ئەزىز دىيار»، «سۆيگۈ قەسىدىسى»، «ئىلى ۋادىسىدى-

كى مەشرەپنى كۆرگەندىن كېيىن» قاتارلىق 50 تىن ئارتۇق شېئىر، نەسىرلىرى «ئىلى دەرياسى ژۇرنىلى»، «بورتالا گېزىد-تى» قاتارلىق گېزىت - ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنغان. ئۇنىڭ يەنە «ۋەتەنگە مەدھىيە»، «سەنسىز ۋەتەننىڭ بەختى ئېچىلماس» قاتارلىق ئالتە پارچە شېئىرى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنىپ «بورتالا گېزىتى» نىڭ خەنزۇچە سانلىرىدا ئېلان قىلىنغان. «ۋەتەنگە مەدھىيە» ناملىق شېئىرى 1997 - يىلى بورتالا ئوبلاس-تى بويىچە 1 - دەرىجىلىك باھالىنىپ ماددىي مۇكاپات بىلەن مۇكاپاتلانغان.

ئۇ ھازىر بورتالا ئوبلاستلىق يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئە-زاسى، شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى. گەرچە دەم ئېلىشقا چىققان بولسىمۇ، داۋاملىق ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىد-ۋاتىدۇ.

ئاپتورنىڭ مەزكۇر ئەسەردىكى ئەسلىمىلىرىنىڭ كۆپىنچىسى 1983 - يىلدىن باشلاپ «ئىلى دەرياسى»، «تارىم»، «قۇمۇل ئەدەبىياتى» قاتارلىق ژۇرناللاردا ئېلان قىلىنغان بولۇپ، بۇ نۆۋەت ئەنە شۇ ئېلان قىلىنغان ماقالىلىرىنى قايتا تولۇقلاپ تەييارلىدى. بۇ ئەسەر ئاپتورنىڭ ئۈچ ۋىلايەت مەزگىلىدىكى بىۋا-ستە كەچۈرمىشلىرى ئاساسىدا يېزىلغان بولۇپ، ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا دائىر ئەمەلىي قىممەتكە ئىگە ئەسەر ھېسابلىنىدۇ.

ئاپتوردىن

ئۆمۈر مۇساپىسىدە يەتمىش نەچچە داۋاننى بېسىپ ئۆتكۈچە نەچچە ئۆلۈپ، نەچچە تىرىلدىم. شائىر ئەنۋەر ناسىرنىڭ كىشىلىك ھاياتتىن يىغىنچاقلانغان مۇنۇ ئىككى مىسرا شېئىرىدا:

«كۆرگىنىڭدىن كۆپتۇر كۆرمىگىنىڭ،
كۆرمىگەننى كۆرسەن ئۆلمىگىنىڭ.»

دېگەندەك، ئەينى چاغلاردىكى ئۇرۇش ۋە مالىمانچىلىق يىللىرىدا، تەلىيىم ئوڭدىن كېلىپ ئۆلۈمدىن ئېشىپ قاپتىكەنمەن، كۆرگەن - بىلگەنلىرىم كۆپ بولدى. ھايات دەپتىرىمنى ئاقتۇرسام كۆپلىگەن جايلارنى كۆرۈپ، كۆپلىگەن كىشىلەر بىلەن ئەسىرا بولۇپ دوست - سىرداشمۇ بوپتىمەن. شادلىق، غەم - قايغۇ، ھەسرەتلەرنىڭ مۇڭلۇق بۆشۈكلىرىگىمۇ بۆلۈنۈپ، ھايات گاھى يۇرۇكۇمگە خەنجەر ئۇرسا، گاھى ئەسەبىيلەرچە كۇلدۇرۇپمۇ تاشلاپتۇ...... يامان ئادەملەرنىڭ قىلتاقلىرىغىمۇ چۈشۈپتىمەن. يۇرۇكۇمگە پۇتۇلگەن ئاشۇ خاتىرىلەر ئىچىدە كۆڭلۈمگە تەسكىن بېرىدىغان شەرەپلىك ئىشلارمۇ يېزىلىپ ئۆتتى: ئەمما، ۋاقىت ئۇزارغانسېرى بۇلارنىڭ كۆپلىرى ئاستا - ئاستا ئۇنتۇلۇپ كېتىلىۋاتىدۇ.

ئادەم ئۆز ھاياتىدىكى بەزى ئىشلارنى ئۇنتاي دەپمۇ ئۇنتۇيالمايدىكەن، بەلكىم مۇنداق ئۇنتۇلماس ئىشلار، بولۇپمۇ ئۇرۇش يىللىرىدىكى ھايات - ماماتلىق كۈرەش ئىچىدىكى ئاجايىپ دەھشەتلىك قانلىق تراگېدىيىلىك ۋەقەلەر قاتتىق تەسىر قىلغانلىقتىن بولسا كېرەك. بۇنىڭدىن باشقا ئاشۇ ئۆز كۆزۈڭ بىلەن كۆرگەن ۋە بىۋاستە قاتناشقان ئىشلار، ھەرىكەتلەر، ۋەقە -

ھادىسىلەردىن ئۆزۈڭدە بىرەر ماددىي بۇيۇم ساقلىنىپ قالسا، تېنىڭدە ئۇرۇشنىڭ بىرەر جاراھەت ئىزى پەيدا بولغان بولسا، ئاشۇ ۋاقىت، ئاشۇ دائىرىدىكى ئۇرۇش جەريانى مەڭگۇ ئېسىڭدىن كۆتۈرۈلمەيدىكەن، ۋاقىت ئۇزارغانسېرى ئۇنىڭ قىممىتى ئېشىپ بارىدىكەن. ئۇ تارىخ جەريانىنىڭ شاھىتى سۈپىتىدە ئەينى چاغنى ئەتراپلىق ئەسلىتىپ ئۆزۈڭنى ھاياجانغا سېلىپ، ئېچىندۇرۇپ ياكى رىغبەتلەندۈرۈپ، گاھ كۈلدۈرۈپ، گاھ يىغلىتىپ تۇرىدىكەن.

مەن 1944 ـ يىلى 9 ـ ئايدا، گومىنداڭ مۇستەبىت ھاكىمىيىتىگە قارشى مىللىي ئىنقىلابقا پىدائىي پارتىزان بولۇپ قاتناشتىم. توققۇزتارا، قارا بۇرا، غۇلجا، سۈيدۈڭ، كۈرە قاتارلىق ئورۇنلاردا ئېلىپ بېرىلغان ئۇرۇشقا قاتناشتىم. 1945 ـ يىلى 4 ـ ئايدا ئۈچ ۋىلايەت مۇنتىزىم مىللىي ئارمىيىسى قۇرۇلغاندا، مىللىي ئارمىيە تەركىبىگە ئۆتۈپ، شىخو، يەنسىخەي قاتارلىق ئوتتۇرا يۆنىلىش فرونتىدا ئۇرۇشقا قاتناشتىم. ئازادلىقتىن كېيىن قۇمۇل، بارىكۆل، ئارا تۈرۈك ناھىيىلىرىدە ئوسمان، يولۋاس باندىتلىرىنى تازىلاش جېڭىگە قاتناشتىم. بۇ جەريانىدىكى ئۇرۇش مۇساپەمدە ئاجايىپ ئۇنتۇلغۇسىز ۋەقەلەرنى بېۋاستە ئۆز بېشىمدىن ئۆتكۈزدۈم. ھەربىر قېتىملىق ئۇرۇشتا ھوجۇم ـ ئاتاكىغا ئۆتۈشتە سەپداشلىرىمنىڭ غەيرەت ـ جاسارىتى بىلەن دۈشمەننىڭ ھەر خىل قوراللىرىدىن يامغۇردەك يېغىۋاتقان ئوقلىرىغا پىسەنت قىلماي، ئۆزىنىڭ ھاياتى بەدىلىگە ئالغا بېسىپ، دۈشمەن ئىستىھكاملىرى، بىلىنداز، ئاكوپلىرىغا قەھرىمانلارچە بۆسۈپ كىرىپ، غەلىبىسېرى ئالغا ئىلگىرىلىگەن باتۇرلۇق ئىش ـ ئىزلىرى؛ جەڭچى توختىنىڭ ھالقىلىق پەيتتە دۈشمەن ئالدىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۈچ دانە گرانات بىلەن دۈشمەننى چېكىندۈرۈپ، ئاخىرقى گراناتنى تۇتقان قولىغا ئوق تەگسە، گراناتنى ساق قولىغا ئېلىپ يۈگۈرگەن پېتى دۈشمەن ئارىسىغا

كىرىپ، چىشى بىلەن يىپنى تارتىپ، ئۇن نەچچە دۈشمەننى ھالاك قىلىپ ئۆزىنىڭمۇ قۇربان بولغان، ئۆلۈمدىن قورقمايدىغان پىداكارلىق روھى ۋە ئېغىر يارىدار بولۇپ، ئۈمىد ئوتلىرى يېنىپ تۇرغان كۆزلىرىنى چاقنىتىپ: «ئەخمەت، ماڭا قارىماي ئالغا باس! دۈشمەننىڭ ئوت كۈچىنى يوقات! سەپداشلىرىمىز ئالغا ئىلگىرىلىسۇن!» دېگەن ياڭراق ساداسى قەلبىمنىڭ چوڭقۇر قېتىغا ئورناپ كەتكەچكە، يۈرىكىمدە ئۆچمەس بىر مۇڭنى پەيدا قىلىپ، تەنلىرىمنى جۇغۇلداتتى......

160 نەچچە كىشىدىن تەركىب تاپقان فرونتنىڭ شىخۇدىكى بىر قېتىملىق ئۇرۇشتا ئاران 38 ئادىمى قالسىمۇ، ھېچ ئىككىلەنمەي ئالغا ئېتىلىشلىرى، ھېبىم ئەمرۇللانىڭ گومىنداڭنىڭ ئوت كۈچى مەركىزى بولغان چوڭ بۇتخانا ئىچىدىكى نەچچە يۈز گومىنداڭ ئەسكىرىنىڭ ئىچىگە بوسۇپ كىرىپ، ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشتەك قەھرىمانلىق، ئوبرازلىرىنى ئەسلىگىنىمدە، ئاجايىپ ھېسلار قاينىمىغا ئەسىر بولىمەن. يۈكسەك شىجائەت بىلەن ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن جاننى پىدا قىلغان قەھرىمان جەڭچى - ئوفىتسېرلىرىمىزنىڭ قېنى بەدىلىگە ياراتقان يارقىن ئوبرازى ھامان تارىخ بېتىدە يالتىراپ تۇرىدۇ. ئۇلار ئەۋلادلارنىڭ غايىۋى مەدەتكار ئوبرازىغا ئايلانغۇسى!

1993 - يىلى ئوبلاستلىق سىياسي كېڭەشنىڭ ئەسلىمە يېزىش ھەققىدە رىغبەتلەندۈرۈشى ماڭا زور ئىلھام بەردى. شۇڭا مەن ياشىنىپ قالغان بولسامۇ، ياشلار ھەم كېيىنكى ئەۋلادلارغا ئەجدادلارنىڭ خەلقىنىڭ ئازادلىقى يولىدىكى كۈرەش مۇساپىلىرىنى كۆرسىتىپ، ئۇلارنى ۋەتەنپەرۋەرلىك تەربىيىسىگە ئىگە قىلىش يۈزىسىدىن، ئاشۇ يىللاردىكى كۈرەش مۇساپەمنى قايتا بېسىپ چىقتىم. گەرچە ئۆتمۈشنى ئەسلەش، كېيىنكىلەرگە نەمۇنە قالدۇرۇش بىر ياخشى ئىش بولسىمۇ، ئەمما بۇنىڭ ھەقىقەتەنمۇ

مۇندەرىجە

نەشرىياتتىن 1

ئاپتوردىن 1

تۇنجى يۈرۈش 1

سۇيدۇڭدىكى ھەل قىلغۇچ جەڭ 17

ئۇنتۇلماس بىر كۈن 39

دۈشمەننى قاپساپ يوقىتىش 46

گىردە نان 59

تاڭ ئالدىدىكى بورتالا 65

ئاخىرقى گرانات 83

باھادىر جەڭچى 99

يەھيانى ئەسلەيمەن 106

نامسىز خەت 125

كونا چامادان 135

ماناس دەرياسى بويىدىكى ئاكوپلاردا 153

تۈگمەن بېشىدىكى شېھىت 173

يەنسىخەيدىن قومۇل تاغلىرىغىچە 228

بۇرۇلۇش نۇقتىسىدىكى ئۈرۈمچى 254

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

تۇنجى يورۇش

1942 - يىلى توققۇزتارا ناھىيىسىدىكى «چولپان» مەكتىپىنىڭ 6 - سىنىپىنى ناھايىتى تەستە پۈتتۈردۈم. چۈنكى ئائىلىمىز تولىمۇ نامرات بولۇپ، قېرى دادام (تۇردىئاخۇن) بىلەن ئانامنىڭ ئېتىزدا ئىشلەپ تاپقىنىغا تايىنىپ كۈن كەچۈرەتتۇق. ئاكام كۈنبويى ھۆكۈمەت بىلەن شاڭيۈلارنىڭ ئالۋاڭ - ياساقلىرىغا ئىشلەپ ئۆتەتتى. ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرۇشقا ئائىلىمىزنىڭ ئىقتىسادىي شارائىتى يار بەرمىگەنلىكتىن، ئامالسىزلىقتىن كىچىك تۇرۇپلا ھاسانباي دېگەن بايغا چاكار بولۇپ ئىشلەشكە مەجبۇر بولدۇم. ھاسانباي سەپرا مىجەز، قاپىقىدىن مۇز يېغىپ تۇرىدىغان، ھەتتا ئۆزىنىڭ ئانىسىغىمۇ رەھىم قىلمايدىغان، ئىنتايىن رەھىمسىز، ئاچكۆز ئادەم ئىدى. مەن كېچىسى ئات باقاتتىم، كۈندۈزى ئۈچ ئاتنىڭ سوقىسىغا ئات مىنەتتىم. ھاساننىڭ ئىشىدىن بەتتەر قامچىسى جاق تويغۇزغاچقا، مىڭ تەسلىكتە بىر يازنى ئۆتكۈزۈپ ئۇنىڭدىن ئاران قۇتۇلدۇم.

1944 - يىلى ئەتىياز پەسلى، ئەمدىلا 18 ياشقا قەدەم قويغان چاغلىرىم ئىدى. تېرىقچىلىقنىڭ تازا ئالدىراش بىر كۈنى ئېتىزلىققا كېتىۋاتقاندا، ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ شۇنگەنى (ئەمەلدارى) ئوسمان تەرىپىدىن سەيسىگە تۇتۇلدۇم. ئائىلىمىزنىڭ قىيىنچىلىق ئەھۋالىنى ئېيتىپ ئۇنىڭغا قاتتىق يالۋۇرغان بولساممۇ، ئۇ قىلچە رەھىم قىلمىغانىنىڭ ئۈستىگە مېنى بولۇشىغا ئۇردى. شۇنگەنىنىڭ تايىقى جېنىمدىن ئۆتۈپ كەتكەچكە، كۆزۈمگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەي ئۇنىڭغا بار كۈچۈم بىلەن تاشلاندىم ۋە بىر مۇشت بىلەن ئۇنى تىك موللاق چۈشۈرۈپ

قېچىپ كەتتىم. بىراق، بىر مۇشتىنىڭ كېيىنچە پۈتۈن ئائىلىمىزنىڭ بېشىغا تۈگىمەس مۈشكۈلات كەلتۈرۈشىنى ئويلىمىغانىكەنمەن. ئۇنىڭ دەردىنى بىز يەتكۈچە تارتتۇق. ئەمما، ئوسمان شۇنگەن شۇنىڭدىن كېيىن باشقىلارغا ئالدىراپ قول سالمايدىغان بولۇپ قالغانىدى. كېيىنچە كىشىلەر «ئەخمەتنىڭ مۇشتى ئوسماننى خېلى ئوڭلاپ قويدى» دېيىشىپ يۈردى. گەرچە، ئوسمان شۇنگەن مېنى ساقچىلارغا تۇتقۇزۇپ قولۇمغا كويزا، پۇتۇمغا كىشەن سېلىپ قامچىلىغان بولسىمۇ، يۇرت مەندىن خېلى رازى ئىدى.

توققۇزتارا ساقچى ئىدارىسى كۆتۈرۈپ سېلىنغان خېلى كۆركەم ئىمارەت ئىدى. كونا ساقچى ئىدارىسىنىڭ ئىچى پەلەمپەيلىك، رىشاتكىلىق بولۇپ، ئوتتۇرىسى زال، ئىككى تەرىپىدە ئۆي بار ئىدى. بۇ جاينى ئېگىز سېپىل ۋە ئوڭ - سول تەرەپلىرىدە قاتار سېلىنغان ساقچى گازارمىسى، قاراڭغۇ زەي تۈرمىلەر قورشاپ تۇراتتى. مەن شۇ نۆۋەت توققۇزتارا تۈرمىسىدە ئابدۇللا دېگەن بوزچى قىرغىز بىلەن تونۇشۇپ قالدىم. ساقچىلار سوراق ئۈستىدە مېنى قاتتىق ئۇرغاندا، ئۇ جاراھەتلىرىمنى تېڭىپ ھالىمدىن خەۋەر ئالدى. ئۇ بوزا ئېچىتىپ، ئۆز ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ تۇرمۇشىنى قامداپ كەلگەنىكەن. ساقچى شۇنگەننى ھەر كۈنى ئۇنىڭ بوزىسىنى ئىچىپ پۇلىنى بەرمىگەندىن كېيىن، ئۇ ئىلاجسىز شۇنگەنلەردىن پۇل تەلەپ قىلىپتۇ، شۇ ۋەجىدىن شۇنگەنلەر ئۇنى «ھۆكۈمەتكە قارشى ئادەم» دەپ سولاپ قويۇپتۇ. ئۇ يىراقنى كۆرەلەيدىغان، نۆۋەتتىكى ۋەزىيەتتىن خەۋەردار ئادەم ئىكەن. ئۇ ماڭا گومىنداڭ ھاكىمىيىتىنىڭ چىرىكلىكى، ھەر مىللەت خەلقىمىز تارتىۋاتقان جەبىر - زۇلمى ھەققىدە سۆزلەپ بېرىپ كۆزۈمنى ئوبدانلا ئېچىپ قويدى. مەن ئاخىر يۇرتنىڭ ئارىلىشىشى بىلەن تۈرمىدىن چىقتىم. تۈرمىدە جىسمانىي جەھەتتە قاتتىق ھالسىزلانغان بولسامۇ، لېكىن ئابدۇللا ئاكىغا ئوخ-

شاش كىشىلەرنىڭ سۆزلىرى، تۇرمىدىكى ئىنسان قېلىپىدىن
چىققان ئازابلاشلار تۇپەيلىدىن، گومىنداڭغا قەتئىي قارشى تۇ-
رۇش ئىرادىسىگە كەلدىم ھەمدە ئۆزۈمگە مەسلەكداش ئادەملەرنى
ئىزدەشكە باشلىدىم.

بىز كىچىككىنە قورۇدىكى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيدە ئولتۇرات-
تۇق. ئۆينىڭ كوچا تەرەپكە قارايدىغان دېرىزىسىگە چاپلانغان
مايلىق قەغەزلەر يىرتىلىپ كەتكەچكە، ئازراق شامال چىقسا لەگ-
لەك دارقىرىغاندەك غەلىتە ئاۋاز چىقىرىپ تۇراتتى. كۈزنىڭ
مەلۇم بىر ئاخشىمى دادامنىڭ ئەڭ يېقىن ئاغىنىسى ۋە سۆھبەتدى-
شى رەخىم مەزىن ئۆيگە كىرىپ كەلدى. (بۇغداي ئۆڭ، چار
ساقاللىق، 50 ياشتىن ئاشقان بۇ مۇلايىم ئادەمنىڭ پەننىي ۋە
دىنىي بىلىملەردىن خېلى خەۋىرى بار ئىدى. ئۇ مېنى كۆرسىلا
قولۇمنى چىڭ تۇتۇپ: «ئوبدانراق ئوقىيالمىدىڭ، ھەي، ياخشى
كۇنلەرمۇ بولۇپ قالار، ھازىرچە ئىشلەپ تۇر بالام» دەپ قوياتـ-
تى.) رەخىم مەزىن سالاملىشىپ تۆردىن ئورۇن ئالغاندىن كېـ-
يىن دادامغا قاراپ:

— ئاداش، جاھاندا بولۇۋاتقان ئىشلاردىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟
— دەپ سورىدى.

دادام گەرچە رەخىم مەزىندىن بىر نەچچە ياش كىچىك بول-
سىمۇ، ئەمما ئۇنىڭدىن خېلىلا چوڭدەك كۆرۈنەتتى، يول ماڭسا
سەل مۈكچىيىپرەك ماڭاتتى، ساقىلىنىڭ تەگدىن تولىسى ئاقىد-
رىپ كەتكەنىدى. دادام مەزىنىنىڭ سۆزىگە سەل ھەيران بولغان
ھالدا:

— مەن نېمىدىن خەۋەر تاپاي، ئەتىگەندىن كەچ كىرگۈچە
ئېتىزنىڭ ئىشى بىلەن، بۇ يىلقى ئاشلىقىمىز كېلەر يىلى زىرا-
ئەت پىشقۇچە يەتمەيدىغان ئوخشايدۇ. بۇغداي سېرىق تال ۋاقتىدا
ئوزۇقىمىز تۈگەپ كېتىپ، ئەيسا شاڭيۇدىن ئون پۇت بۇغداي
ئېلىپ يېدۇق. ھۆكۈمەتكە لەڭ تۆكتۇم، بۇ يىلقى لەڭ ئۆتكەن

يىلدىكىگە ئوخشىمايدۇ، بىر گە بىر قاتلاپ ئالدى. ئانچە ـ مۇنچە
قارىمۇق ئارىلىشىپ قالسا، لوزۇڭلارنىڭ تايىقىنى دېمەمسەن،
شامال ساندۇققا سالدۇرۇپ تاللىۋېلىشتى. يازدا باللىرىمنىڭ
كىيىم ـ كېچەكلىكى قالماي، سودىگەر شىرىپ «پاختا» دىن بۇغداي-
غا ماتا ئالغان، ئۇنىڭغا بۇغداي بەردىم. ئەتىياز تېرىقچىلىقىنىڭ
تازا ئالدىراش ۋاقتىدا مۇنۇ بالام ئەخمەتنى سولاپ قويدى، شۇنىڭ
بىلەن تېرىقچىلىق كېيىن قالدى. بۇ ھۆكۈمەت نېمە بولۇپ
كەتتىكىن ـ تاڭ، ھېچ ئۇقالمىدىم ئاداش! ـ دېدى چىرايى سۇل-
غۇن ھالدا. رەخىم مەزىن ساقىلىنى سىلاپ، كالپۇكلىرىنى
ھىمىرىپ، دادامنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن:

— ئاداش، ئالتە ئوغرى دېگەن بىرلىرى چىقىپتۇدەك، ھا-
زىر نىلقا تىنچ ئەمەس ئوخشايدۇ، ھەممىنىڭ ئاغزىدا شۇ گەپ
بولىۋاتىدۇ. بۇنى ئاڭلىدىڭمۇ؟

دادام «ياق» دەپ قىسقىلا جاۋاب بەردى ـ دە، نېمە ئۇچۇن-
دۇر ماڭا يالت قىلىپ قاراپ قويدى. مەن ئۆزۈمنى ئۇنتۇغان
ھالدا مەزىننىڭ ئاغزىغا قاراپ قالغاندىم. دادامنىڭ بۇ قارىشى-
دىن مەن ئېسىمنى يىغىۋېلىپ، خۇددى ئۇلارنىڭ سۆزىگە قۇلاق
سالمىغاندەك ئولتۇرۇۋالدىم. دادام رەخىم مەزىنگە قاراپ:

— بۇنداق گەپلەرنى قويغىنا، ھۆكۈمەتنىڭ ئىشى بىلەن مې-
نىڭ نېمە كارىم؟ «ئالتە ئوغرى» دېگەنلەر شۇنچە كۆپ چېرىككە
قانداقمۇ تەڭ كېلەلىسۇن، تاپقان نانىنى ئارام خۇدا يەيلى ئاداش،
— دېدى. دادام بىر تەرەپتىن مەزىندىن گۇمانلانسا، يەنە بىر
تەرەپتىن مېنىڭدىن ئەندىشە قىلغاندەك قىلاتتى. چۈنكى، شۇ
مەزگىلدە گومىنداڭ ساقچى ئورگانلىرى ناھايىتى نۇرغۇن ئادەم-
نى ئىشپىيون دەپ گۇمانلىنىپ، ئۆزلۈكسىز ئادەم تۇتۇپ قاماۋا-
تاتتى. يېزا ياشلىرىدىن بىر قانچىسى تويۇقسىزلا يوقاپ كەتكەن-
دى. ئۇلار توغرۇلۇق بەزىلەر قاماپ قويۇپتۇ دېسە، بەزىلەر
ئاتلىنىپ چىقىپ كېتىپتۇ، دېيىشەتتى. ئەمما، ئۇلارنىڭ نەگە

كەتكەنلىكى ھەققىدە ئېنىق خەۋەر يوق ئىدى. مەزىنىنىڭ قوشۇ-
مىسى سەل تۇرۇلۇپ، ئالدىغا قويغان چىنىنى نېمىشقىدۇر بىر
چەتكە ئىتتىرىپ قويۇپ، دادامغا قاراپ:

— سەنغۇ كۆلەڭگەڭدىن گۇمانلىنىدىغان بولۇپ قالدىڭ، ئاتا
بالىغا، خوتۇن ئەرگە، ئەل - ئاغىنە، بۇرادەرلەرگە ئىشەنمەيدى-
غان بىر زامان بولدى. مەن ساڭا ئەسكىلىك قىلسام ئۇ ئالەمگە
بارغاندا نېمىمۇ دەرمەن؟ سەن (بىلەن مەن بىر - بىرىمىزگە
ئىشەنمىگەندىن كېيىن، تۇۋا دېمەكتىن باشقا گەپ قالماپتۇ -
دە، - دېدى. مەزىن نېمىنىدۇر چوڭقۇر ئويلىنىۋاتقاندەك ئىدى.
ئاخىر ئۇ يەنە سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ:

— ئاداش، خالىساڭ ئاڭلا، خالىمىساڭ بېرىپ مېنى ساقچى-
غا سولىتىپ قوي، بۇ سېنىڭ ئىشىڭ، بىراق مەن ساڭا ئاڭلى-
غانلىرىمنى دەپ قوياي، بۇگۈن غۇلجىدىن كەلگەن بىرى دەپ
بەردى، شەھەر ئىچى ئەنسىزچىلىك ئىكەن. ھۆكۈمەتكە قارشى
ھەر خىل تەشۋىق ۋەرەقىلىرى كېچىلىرى كوچىلارغا چاپلىنىپ
تۇرغۇدەك، ئۇ يەردىمۇ ساقچىلار خەلقلەرنى تۇت - تۇت قىلىۋات-
قۇدەك. ئەھۋالدىن قارىغاندا بىر يېغىلىق بولۇپ قالىدىغاندەك
تۇرىدۇ، ئاڭلىغانلىرىم مۇشۇ، قالغىنىنى ئۆزۈڭ بىل، ئۆلۈمگە
تەييارلىق قىلامسەن ياكى كۆرۈمگىمۇ؟ بۇ ئۆزۈڭنىڭ ئىشى.
خەير ئەمىسە، - دېدى - دە، ئۆيدىن پېشىنى قېقىپ چىقىپ
كەتتى.

شۇ كۈنلەردە توققۇزتارانىمۇ ئەنسىزچىلىك قاپلاپ كەتكەنى-
دى. بۇگۈنى بىر خىل گەپ تارقالسا، ئەتىسى بىر خىل سۆز
تارقىلاتتى. «بۇگۈن كېچە بىر نەچچە نامەلۇم ئاتلىق كىشىلەر
كېلىپ، مەھەللىلەرنى، بازار كوچىلىرىنى تەكشۈرۈپ كېتىپتۇ-
دەك»، «ساقچى ئىدارىسى ئىسمائىل ئەپەندى قاتارلىق بىر نەچچە
كىشىنى تۇتۇپ شەنگەن يامۇل (ناھىيىلىك يامۇل) غا قاماپ قو-
يۇپتۇ» (ئەمەلىيەتتە شۇنداق بولغان)، «نىلقا يولى ئېتىلىپ

قاپتۇدەك» ، «غۇلجىغا كىرگەن ــ چىققانلارنى ساقچىلار تۇتۇۋات-
قۇدەك» ، «يۇقىرىقى مەھەللىدىن بىر نەچچە ئادەم كېچىلەپ
ئاتلىنىپ چىقىپ كېتىپتۇدەك، ئۇلارنى ساقچىلار سۈرۈشتۈرۈپ
يۈرۈپتۇدەك» ، «ئالتە ئوغرى دېگەنلەرگە ئوقمۇ تەگمىگۇدەك،
تەگسىمۇ ئۆتمىگۇدەك. » دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر ئېقىپ يۈرەت-
تى. ئەمما، بۇ سۆزلەرنى كىملەرنىڭ تارقاتقانلىقىنى ھېچكىممۇ
دەپ بېرەلمەيتتى. بۇ چاغ كۈزلۈك يىغىمنىڭ ئالدىراش پەسلى
بولسىمۇ، ئەمما نېمىشقىكىن ھېچقانداق ئادەمنىڭ قولى ئىشقا
بارماي، كۈندۈزلىرى ئۇ يەر- بۇ يەردە ئىككى ــ ئۈچتىن بولۇپ،
قانداقتۇر بىر ئەنسىزچىلىك ھەققىدە سۆزلىشەتتى. مېنىڭمۇ قو-
لۇم ئىشقا بارماي تىنىڭ ــ تىڭشلاپ يۈرەتتىم. دادام ماڭا: «بالام،
بۇغدايلارنى ئورۇپ يىغىۋالساق بولاتتى، نېمىلا بولمىسۇن قۇر-
ساق كېرەكتە، قىشچە نېمە يەيمىز؟ ئىلاجى بار ھۆكۈمەتنىڭ
ئىشىغا ئارىلاشما، كۈننىڭ مۇشۇنداق ۋاقتىدا قىشنىڭ غېمىنى
قىلىۋالايلى» دەيتتى.
دادامنىڭ بۇ سۆزلىرىگە ھە دېسەممۇ، يەنىلا لاغايلاپ يۈرەت-
تىم. كېچىلىرى ئۇيقۇسىز ئۇيان ــ بۇيان ئۆرۈلۈپ كىملەرنىدۇ
كۈتەتتىم، ئۇدۇل قوشنىمىزنىڭ بالىسى ساۋاقدىشىم داۋۇت بى-
لەن بىرەرىمىزنىڭ ئۆيىدە ئۇچرىشىپ، بولۇۋاتقان ئەھۋاللار
ئۈستىدە قىزغىن سۆزلىشىپ كېتەتتۇق. ئىش قىلىپ بىرەر
توپىلاڭ چىقىپ قالسا، قانداق قىلىشىمىز كېرەكلىكى ھەققىدە
مەسلىھەتلىشەتتۇق.
باشقىلارغا، شۇنداقلا ئۆزۈمگە ھەيران ئىدىم. كىشىلەر
بىر ــ بىرى بىلەن خالىي ئۇچراشسىلا، نىلقا، غۇلجىلاردىكى
يېڭى خەۋەرلەر، ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ نېمە قىلىۋاتقان-
لىقى، ئۇلارنىڭ ئىچكى ئەھۋاللىرى قاتارلىق سىياسىي تېمىدا
سۆزلىشىدىغان بولۇپ قالغانىدى. بۇ ئەر ــ ئاياللارنىڭ، چوڭ
ــ كىچىكلەرنىڭ ئارىسىغىچە ئومۇملىشىپ قالغانىدى. مەن ئېتىز

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com